

De temperatura Melancholica. Ca. XC I.

Restat adhuc tristis cholere sub
stantia nigræ,
Quæ reddit prauos, per tristes pau-
ca loquentes.

Hi vigilant studijs, nec mens est de-
dita somno.

Serviant propositum, sibi nil repu-
tant fore tutum.

Invidus, & tristis, cupidus, dextræ-
que tenacis,

Non expers fraudis rîmidus, lutei-
que coloris.

Signa melâcholicæ temperaturæ hoc
in loco referuntur.

Ac primum quidem, quod melancho-
lici sint paui, hoc est malis, feris, ac per-
ditis moribus, ut qui eo mœstitiæ faci-
lè inducantur, ut morem desiderant, in-
gularique se optent, & odio prosequan-
tur, omnes quotquot viderint Gale. lib.
3. de loc. affect. cap. 7.

Secundum, quod tristes admodum
sint, insidiasque sibi tedi in oî uita suspi-
cent. Ob turbidos nimirum & tenebri-
cosos, qui ex melâcholico humore pro-
creant, spiritus. Quemadmodum, n. puri
ac tenues spiritus, lætitiâ, ita è cōtrario
turbulenti ac crassi tristitiâ contrahunt.

V

Tertium

DE CONSERVANDA

Tertium, quod taciturni sint, & paucorum verborum: ut enim caliditas garrulitatem, sic frigiditas taciturnitatem & silentium generat.

Quartum, quod ad bonarum artium studia apti, habiles, atque accommodati sint, propter solitudines nimirum, & secreta quæ ferè perit loca. Nā ut lib. 2. epistola vltima Horatius ait. *Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fingit vrbes.*

Eandem sententiam si extulit Ovidius lib. 1. eleg. 1. Tristium.

Carmina secessum scribētis & ocia quærent.

Hinc est, qđ Hippocrates de Democrito Abderita ad Philopomenem ita scriptū reliquerit. Nō insanīā, sed quandā excellentē mētis sanitatē vir ille declarat dū, neq; liberorum, neque vxoris, neq; cognatorū, neq; rei familiaris, neq; oīno alicuius cura gerit, sed & diu & nō de apud seipsum consistit & priuatā vitā degit, plerunq; in antris & solitudinib; aut sub arborū umbris, aut in molibus herbis, aut apud frequētia aquarū fluentia. Contingunt igit talia plerunq; atra bile pditis. Taciturni. n. aliqñ sunt, & solitarij, ac deserti amātes & rerum familiarū conspectū auersant, alienum putantes. Nec verò dissimile verò est, ēē his, qui circa disciplinas versant, ab vna erga sapientiam adfectione, alias curas exclusas

exclusas esse. Lege Aristotelē problema
te. 1. sect. 30. Ciceronem libr. 1. Tuscul.
quæstio. & quintilianum lib. 20. cap. 3.

Quintum, qđ breuibus admodū
minimeq; profundis pertētenē somnis.
Nā ad somnū creandū calidū adesse hu-
morē opus est: hic. n. concoqui expedi-
tē potest, indeq; ad caput vapores surri-
gunt, à quibus subinde somnus inducit.
Quod si deest, exiguusq; humor, aut cō-
coctu difficiles inest somnus non oritur.
Qua de causa post cibū somnolentissi-
mi fieri ob cetorē solemus. Melancholi-
cos vero & vehementer estuantes in
somnia tenent. Alteros, qđ refrigeratus
humor penitus est. Alteros, qđ nullus
est, aut certē minimus. Horribilia ē vā-
sa melācholicis p quietē obijciunt, qbus
maturius ē somno excitant. Gale. lib. 1.
c. 8. de sympto. causis. Et Cælius Rhodī
ginus lib. 16. c. 36. & 37. lect. antiq.

SEXTVM, qđ constantes ac stabiles
meq; dimoueant ab eo qđ menti semel
hæserit adeoque difficulter etiam, si
quando offendantur, in veterem gra-
tiam restitui possint. Et hoc certe fici-
tatis occasione: quæ non finit propo-
situm facile inmutari

Septimum, quod nihil sibi tutum
fore putent eoq; semper timeant. Hinc
est quod Galenus lib. 2. cap. 7. de sympt.

DE CONSERVANDA

Apho. causis ita scriptū reliquerit. Illud quod
Aph. 23 Hippocrate prohibetur, oībus melan-
 cholię speciebus cōmune esse videtur.
 Si timor & mœstitia multo tpe edurat,
 melācholicum ei (modi symptoma est.
 Sunt n. oēs sine causa mœsti. Nec si ro-
 ges quamobrem mereant, reddere cau-
 sam possint. Timent autē eorū nonnulli,
 tum mortē, tum alia quę minimē sūt ti-
 menda. Non desunt & qui mori vehe-
 menter expetāt. Ceterū quo ex atra-
 bile, cūm principiū rationalis animę oc-
 cupavit, timor, mœroiq; ac mortis ex-
 pectatio accidant, nihil morū. Siqui dem
 etiā eorū quę extra corpus sunt, nihil vi-
 demus quod nos perinde terreat ac tene-
 brę. Ergo cūm tenebrę rationali ani-
 mę parti sunt circumfusę, accessit est ho-
 minē timere: ut qui sēper vnā cū corpo-
 re suo timoris causam circūferat. Qā n.
 nobis extrinsecus sit, altissimis tenebris
 circumdatū: nobis aerē ad tempus ali-
 quod occupantibus, id melancholię vi-
 tio laborantibus, ab interno, & ipso cor-
 pore contingit, si vel ipsa nigra bile ce-
 rebrum occupante, vel aliqua melan-
 cholici halitus exhalatione, veluti in
 morbo quē flatuosum & hypochondria-
 con vocant. Idem libr. 3. c. 7. de locis af-
 fect. iam citatam sententiam ijs ferē re-
 petit verbis. Differunt autē inter se me-
 lancholici. Nam oēs timent, mœrent, vi-
 tam

tam damnant, odio habent homines, sed
 non omnes mortem cupiunt. Etenim hoc
 ipsum nonnullis melancholiæ caput est,
 quod mortem pertinet etiam. Quosdã et alieno
 admodum, atque extraneo videbis animo :
 ut ipse qui simul & mortem metuant, &
 tamen mortem sibi cõferant. Proinde recte
 ut Hippocrates omnia ipsorum accidentia in
 duo hac coegisse, metum & incertitudinẽ. Incertitudi-
 nitia hinc ut eos inducit, & odio prose-
 quantur bẽs, quos quos viderint nunquã
 non tristitiam præferentes, ac terrent,
 ut in tenebris pueris atque ex adultis indo-
 cti. Sanẽ quemadmodum, externæ tene-
 bræ oibus ferẽ hominibus pauorem in-
 ducunt, nisi vel audaces admodum vel
 edocti fuerint: sic atræ bilis color, men-
 tis sedem tenebris similem reddẽs, timo-
 rem efficit. Etenim summis tamen medicis
 tamen philosophis in confesso est: & humo-
 res, & omni corporis temperantiam ani-
 mæ actiones variare posse. Postremis
 duobus versibus repetuntur quædam ex
 iam dictis, & adduntur nonnulla alia.

Primum, quod sint inuidi: Est enim
 inuidia tristitiæ species.
 Secundum, quod irascibiles.
 Tertium, quod avari.
 Quartum, quod tenaces.
 Quintum, quod fraudulentis.
 Sextum, quod valde timidi,
 Septimum, quod latei, id est terrei,

DE CONSERVANDA

que fusci coloris sint: Color. n. pure fuscus, qui viriditati propinquus est, melancholiz dominum ostendit, teste Rhaec lib. 2. cap. 1. ad Almanforem.

De Coloribus. Cap. XCII.

HI sunt humores, qui præstant
cuique colores.

Omnibus in rebus ex phlegmate
fit color albus.

Sanguine fit rubeus, cholera rubea
quoque rufus.

INDICIA REDVNDAN-
tia sanguinis.

Si peccet sanguis, facies rubet, ex-
tat ocellus.

Infantur genæ, corpus nimirumq;
grauatur.

Est pulsusque frequens, plenus,
mollis, dolor ingens,

In primis frontis, sit constipatio
ventris,

Siccaque lingua sitis, sunt somnia
plena rubore.

Dulcor adest sputi, sunt acria dul-
cia quæque.

Hic cuiusque temperaturæ ex colori-
bus indicia præscribuntur. Phlegmatici
enim

enim coloris sunt albi: biliosi, pallidi siue flauī, sanguinei, rubri: Melancholici uerò fuscī, qui propriē, Gal. lib. 14. cap. 9. Therapeu. method. teste, color est inter rubrū & nigrū medius. Sed de his oībus in præcedentibus satis iam dictum est.

Secundo loco tredecim traduntur notæ redundantis sanguinis.

Prima, rubor faciei: ob ascensum esse sanguinis, omnia quæ circa caput sunt, rubicundiora apparent.

Secunda, oculorum prominentia: calor namque exuberantis sanguinis ipsos dilatat ac flatu distendit.

Tertia, genarum inflatio, cuius eadem est ratio.

Quarta, uniuersi corporis cum distensione grauitas: Natura. n. cum contentum humorem moderari nequeat, corpusque multitudine granatū sustinere minus ualeat, supplantatur ac deijcitur.

Quinta, pulsus creber: p. p. caliditate quæ sanguinis multitudinem sequitur.

Sexta: pulsus plenus, ob calidorum & humidorum uaporum copiam.

Septima, pulsus mollis: nimia enim sanguinis exuberantia arteriæ emolliuntur.

Octaua, dolor capitis & maximè quīdem circa frontem, ob sanguinis inplexu reticulari, ut quibusdam placet, augmentum.

V 4 Nona,

DE CONSERVANDA

NONA vētris cōstipatio : nimia in ea
liditate feces exiccantur & indurātur.

DECIMA, siccitas linguæ: ob ean-
dem causam.

VNDECIMA, vehementia fœcis : ori-
ficium enim stomachi præ nimia calidi-
tate exiccatur.

DVODECIMA, somnia plena rubo-
re: Nam q̄ in somnis visuntur, agiq; pu-
tant, magna ex parte corporis affectio-
nē, humorumq; naturā, plenitudinē de-
fectū, ac qualitātē restant. Nā qui ægrē
se moueri putāt aut grania onera por-
tare, aut in ea re impediti, q̄ se efficere
somniaut animalē facultatē ex plenu-
dine, aut crassitie, aut viscositate humo-
rū, deprauatē habere coniiciendum est.
Cōtra q̄ se vel volare, vel currere ocif-
simē credunt, humores paucos eosq; le-
ues minimeq; ex cremētosos habere ve-
rissimile est. Et q̄ nocturnas Veneris ima-
gines patiunt, genitali semine abunda-
re. Ad eundē modū q̄ in locis foetenti-
bus, sordidis, ac immūdis se volatari pu-
tant, illos in corpore materiā putrē, cor-
ruptamq; , ac grauiter olente habere su-
spicio est: quemadmodū cōtra qui in lo-
cis odoris se esse autumāt materiā pro-
bā, suauiterq; olentē, & qui accēsus ignis
apparet, hūc a flauā bili intestari. Cui ue-
rō fumus, aut caligo, aut profundæ te-
nebræ, ab atra bili: Imbres autem fri-
gidum

gidū humorē abundare testat nix verō
& glacies, & grando frigidā pituitā. Gal
lorū gallinaceorū cristas habere, aut ru
fa quædā, sanguinē exuperare. Luctato
rē q̄ sibi visus fuit in sanguinis folio sta
re, & vix super eminere multo sanguine
abundare Galenus coniectauit, & eua
cuatione opus habere. Hæc ferè Gale
nus comment. 3 in lib. 1. epidemio. aph.
1. & in libello de diuotione ex insom
nijs Lege & Rhazes lib. 2. c. 24. ad Almi
& Auicennam. 1. 2. doct. 3. capit. 7.

Decima tertia, dulcedo sputi: pro
pter sanguinis dulcedinem. Rhazes lib.
2. capit. 20. Ad Almanforem.

INDICIA EXVBERANTIS

Choleræ siue flauæ bilis.

Accusat cholerem dextræ dolor,
aspera lingua,
Tinnitus, uomitusque frequens,
Vigilantia multa.

Multa sitis, pingisque egestio, tor
mina ventris.

Nausea fit, morsus cordis langue
scit orexis.

Pulsus adest gracilis, durus, velox
que, calescens.

V s Ater,

DE CONSERVANDA

Aret, amarefcitque, incendia fom-
nia fingit.

Lege de his omnibus Rhazen lib. 2. c.
2. ad Alman. & Auicen. 2. 1. doct. 3. c. 7.

INDICIA REDVNDANTIS

Phlegmatis.

Phlegma supergrediens. proprias
in corpore leges,

Os facit insipidum, fastidia crebra,
salivas.

Costarum, stomachi, simul occipi-
tisque dolores.

Pulsus adest rarus, tardus, mollis.
quoque inanis,

Præcedit fallax phantasmata som-
nus aquosa.

Rhazes lib. 2. c. 23. ad Almanforem, &
Auicenna. 2. 1. doct. 3. cap. 7.

INDICIA ABVNDANTIS

Melancholiæ.

Humorum pleno dum faex in cor-
pore regnat,

Nigra cutis, durus pulsus, tenuisq;
urina.

Sollicitudo, timor, tristitia, somnia
terra.

Coace.

Coacescunt ructus, sapor & spu-
taminis æque,

Leuaque præcipue tinnit uel sibi-
lat auris.

Rhazes lib. 2. cap. 22. ad Almanforem
& Auicenna. 2. 1. doct. 3. cap. 7.

*De Phlebotomia, ac primo quidem de æta-
te phlebotomie. Cap. XCIII.*

DEnus septenus vix phlebotom-
on petit annus.

Spiritus uberiorque exit per phle-
botomiam,

Spiritus ex potu uini mox multi-
plicatur,

Humorumque cibo damnum len-
te paratur,

Lumina clarificat, syncerat phlebo-
tomia,

Mentes & cerebrum, calidas facit
esse medullas.

Viscera purgabit, stomachum, uen-
tremque coercet.

Puros dat sensus, dat somnum, tæ-
dia tollit.

Auditus vocem, vires producit &
auget.

DE CONSERVANDA

De venæ sectione, quā *φλεβοτομίαν* Greci vocāt iā agīt. Ac primò quidem huic rei accōmodata ostendit̃ etas, annus nimirum decimus septimus, vel, ut alijs placet, decimus quartus: Pueri nāq; vsq; ad quartumdecimū etatis annū sanguis mittendus nō est. Carnē. n. habent tenerā & facilē perspirabilē. Quod Gale. lib. 9. c. 17. metho. med. ijs testat̃ verbis. Puerorū inq; substantia oīum facillimē digerit̃, ac dissipat̃, p̃p̃ea qđ est omniū humidissima. Nullius verò q̃ frigidissima existit. Quo minus vacuātis præsidiij eget, quū abeat ex seipsa vñ naturaliter vacuēt. Idē ē lib. 11. c. 14. eiusdē operis de synocha loquēs, cōfirmat. Si in puerū incidat. q. quartumdecimū annū hactenus nō attingit, mitti illi sanguis non debet, p̃p̃ea quod tantillis, cū presertim calidi ac humidi sint, plurimū corporis substantiē quotidie defluat ac digerāt. Ita q̃ ex incidenda vena molindū nobis fuerat id vltro nobis ex curati corporis natura præsatur. Quāq̃ Auenzoarus memorię dederit, se filio lotrimo venā dissecuisse, atq; hunc a morte tali remedio liberasse. Qđ si corpus decimum quartū annum excederit, estimandū est qualisnā eius natura sit, num gracilis, & spissa, & dura, & copiosi sanguinis an cōtra. Atq; ita in priori missionē sanguinis adhibebis: in secūda nequaquam

quaq̃. senib. quoq; post sepruag. simū an
nū, si multi sanguinis fuerint, viresq; ro
bustas habuerint, ac morbus ita iubeat,
nā secabis. Qđ si in hac etate cōstitutis,
vires parū valide sint, & sanguine nō ad
modū abundēt in totū ab hmōi euacua
tione arcēdi sunt. In his. n. cū Gale lib.
4. c. 10. de san. tuen. teste sanguis bonus
exiguus sit, crudi verò humores plurimū
incisa venena. bonū sāguinē emittit: ma
lum qui in primis maximē venis circa ie
cur, & quod mesenterijū vocant, colligi
tur, in totum attrahit corpus.

Secundo loco unicū innuit ex phlebo
tomia incōmodū: nēpē q̃ vberior p̃ ip
sam exhalet spiritus. Qđ certē Gale. in
libello de sacrificacione ijs ostendit ver
bis: Venā incidere sepe in anno, mini
mē cōmodum puto. Nam vnā cū multo
sanguine vitalis spiritus excernit. Hoc
aut frequētius cōsumpto, & tota corpo
ris moles p̃frigerat, & oīa animalia ope
ra peius fiunt. Frequētior igit venæ se
ctio maturā senectā, & hāc mortis gra
uiorib. obnoxia, reddit Cuiusmodi sunt
cachexia, hydrops, arthritis, tremor, pa
ralysis & plopexia. Impensius. n. refrige
rato natiuo calore. humidoq; primoge
nio imminuto, viscera sanguescūt, crudi
tas dñat, q̃ tot malorū cā sit atq; origo.

Tertio versu traditur remedium re
parandorū spiritū, potus nimirum vi
ni.

DE CONSERVANDA

ni. Hoc. n. ex oibus celeriter ac subito nutri-
trientib. uelut supra c. 8. & 11. ostendimus,
principē obtinet locum. Quin ex cibo
quoque, ut quarto docetur uersu, spiri-
tus recuperant, sed lentē, hoc est, tardius.
Vbi sciendū cum primis, q̄ exhibendus
sit à uenē sectione. cibus concoctu faci-
lis, optimi succi, ac plurimi nutrimenti,
uelut oua sorbilia, & eiusmodi. Eo mo-
deratius tñ, ut lib. 7. cap. 21. ad Alman-
fore Rhazes p̄cipit, primo ac secundo die
utendum est, quippe concoctoria facul-
tas sanguinis eductione debilis, multū
superare cibum nequit. Hinc Isaacus in
dictis ita fermē scriptum reliquit: Cib.
ipsis minuendus, sed potus augendus, re-
spectu nimirum cibi, & non consuetudī-
nis, imò uerò q̄ añ phlebotomiā minus
bibendum est. quod uirtus cōcoctrix de-
bilioi adhuc sit, q̄ ut copiam eius ferat.

Quarto demū loco vñdecim mode-
ratæ atq; tempestiuæ phlebotomiæ enu-
merantur commoda.

Primum, quod uisus aciem roborer,
clariorēque reddat. iminutis. n. & detra-
ctis per phlebotomiā humorib. quorum
effumatione oculorū claritas obscuraba-
tur, uisus necessariò roborat ac reficitur.

Secūdum, quod cerebrum expurget,
integritatem menti restituat, & ingenij
excitet aciem, idque consimilem omni-
no ob causam.

Ter-

Tertium, quod medullas ex calfacit superfluas nāq; humiditates, quasum confluxu infrigidabātur, absumit.

Quartum, quod, viscera, id est, interiora expurget: leuata nanq; q̄ corpus nostrū regit natura, exonerataq; sāguis, quo velut sarcina præmebatur, haud agrè crudos in interioribus de-
tectos humores concoquit & euincit.

Quintum, quod vomitus & alui profluua cohibeat: humores. n. ab interioribus ad externas reuellit partes. Hinc ab Auicēna .4. r. c. 20. ita scriptum est: Phlebotomia propterea quod ad diuersum trahit, naturam secundū plurimū retinet. Vbi tñ silentio prætereundum non est, quod in alui profluvio cubit vena incidenda veniat: vt quę citissime conspicuā nonnūquam adferat vtilitatem: q̄ si contra feces, nēpe in pede, nihil oīno profuerit. Accidit tñ aliquando, vt alius venę sectione fluida magis fiat, idq; duobus maxime modis. Vno quidem, quod naturæ onere per phlebotomiā sublato, virtus roborē, adeoq; alias haud rarò incitet euacuationes.

Altero vero, quando alui profluvium oritur ex retētricis facultatis imbecillitate. Ea. n. venę sectione augetur: quofit, vt venter magis proritetur.

Sextum, quod sensus efficiat puriores, euaporationem. n. ad caput vade

DE CONSERVANDA

de sensus turbantur imminuit.

Septimum, qđ immodicis cōferat vīgiliis: siquidē humorū exundantiā, vnde acris subinde atq; diuersi sursum ferunt fumis, somnūq; impediunt, euacuat.

Octauum, qđ tedia, idest, nimiam corporis grauitatē, segnitie mq; siue lassitudinē tollat, leuat nāq; quæ corpus nostrum regit naturam, exoneratq; humorū multitudine, quib. velut onere quodam grauissimo præmebantur. Melancholia quoq; , quę p̄cipua quædam tēdiorum ac grauitatē causa existit atq; origo, vnā cum sanguine educit, quippe fax eius est & sedimentum.

Nonum, qđ audiendī difficultatem corrigat: imminuit. n. redundantiam humorum, vnde, crassi ac flatuosi sursum eiuſti spūs auditorios obtūdat meatus.

Decimum, quod voci conferat: subtrahit nanq; superfluas humiditates, quibus vocalis arteria immodice irrigata raucas edebat voces.

Vndecimum, quod vires reficiat augeatq; , siquidē corpore humorum exonerato multitudine, vires recreantur & augentur.

Quibus mensibus conueniat, quibusve noceat phlebotomia. Cap. XCIIII.

TRes insunt istis, Maius, September, Aprilis.

Et

Et sunt Lunares, sunt velut Hydra
pies.

Prima dies prima, postremaque po
steriorum,

Nec sanguis minui, nec carnibus
anseris vti.

Sit senium atque iuuenta licet, si
sanguis abundat,

Omni mense probe confert incisio
venæ.

Hi sunt tres menses, Maius, Septē
ber, Aprilis,

In quibus eminuas, vt longo tem
pore viuas.

Tria hoc in loco traduntur.

Ac Primum quidem, q̄ tres menses sint
Lunares, nempe Maius, Aprilis, & Sep
tember, ipsisque dies quidam insint, qui
bus uenā incidere nefas habeatur. Maij,
scilicet primus, & reliquorū trigesimus.
Idque vulgo quidem ita creditur, cum
reuera fictum atq; à ueritate alienū sit.
Siquidem & his ipsis diebus, modò con
stellatio non deterreat, uenam secare ni
hil impedit. Vanum itē ac errore ple
num, & quod de anserum esu subiungi
tur,

DE CONSERVANDA

zur, magisq; sortilegio tribuendum, vel
tractum fore à Iudæorū consuetudine.

Secundum, quod senibus, æquè atq;
iunenibus singulo quoque mēse, modò
in uenis sanguis abundet, ac morbus ita
iubeat, sanguinē subtrahere fas sit, ut in
quibus non facillè digeratur, dissipetur-
que substantia, & boni sanguinis adsit
copia.

Tertium, quod phlebotomia pro cō-
seruanda sanitate administranda sit in
aliquo horum trium mensium: in Apri-
li, sicut Maio, aut Septēbri differenter ta-
men in Aprili. n. ac Maio, secota inciden-
da uenit, ob exundantem nimirū sangui-
nis copiā: est. n. tēpus uernū. In Septem-
bri uero lienaris, siquidem per id tem-
pus, cum sit autumnale, atra bilis nōnul-
lis plus cæteris colligitur.

¶ De impedimentis phlebotomiæ. Cap. XCV.

FRigida natura, & frigus regio,
dolor ingens,

Balnea post coitum, minor ætas, at-
que senilis.

Morbus prolixus, repletio potus
& escæ.

Si fragilis, uel subtilis sensus stomi-
chi sit.

Et

Et fastidia tibi non sunt phlebotomandi.

Duodecim hic recensetur impedimenta phlebotomiæ.

Primum, frigida hoīs natura, quæ quæ venę sectione augeatur. Fundamentū. n. caloris innati sanguis est, hoc igitur per phlebotomiā imminuto, & calori innatū imminuit, totumq; corpus grauius refrigerari, necesse est. Gal. c. 6. de curan. rat. per san. missio.

Secundum, regio impenſe frigida. Hęc enim largam vacuationem, qualis phlebotomiā est haud sustinet, quæ corpus, detractō cū sanguine nativo caloris, satis antea refrigeratum, magis subinde refrigeret. Præterea nec calida nimis regio venę sectionem tolerat, quæ sua caliditate vires dissoluat, ac humores discutiat. Tempus etiam anni in mittendo sanguine expendendum, n. scilicet calidum sit, aut frigidū. In frigido. n. tēpore corpus refrigeratur. ideoque sanguinis missionē impedit. Quid. n. attinet corpus antea abūdē satis refrigeratum, sanguinis detractione magis refrigerare. In calido tpe improbē vacuati syncope & resolutione intereunt. Quippe calor ambientis ē corpore foras euocatū spiritum digerit, resiccātq; corporis habitū, & imbecilliorē reddit. Quocirca tū
om-

DE CONSERVANDA

oīno a sanguinis missione abstinendum
erit. Qd Gale. lib. 11. c. 14. medico. med. iis
verbis cōfirmat. Et oīno quidē non mit-
tēs in tpe æstatis, & regione æstuosa, &
cœli statu calido ac sicco. Proinde eadem
est temporis, quæ regionis conditio.

Tertium, dolor ingens: sub quo & ni-
mia corporis inflammatio comprehen-
dit. In his. n. secta vena multā seditionē,
& agitationē in humorib. excitat: phlebo-
tomia nimirū attrahente ac vacuante hu-
mores, dolore verò atq; inflammatione
contrahentibus, atq; rapientib. Si qui-
dē dolor oīs & calor attrahūt, influxūq;
humorū efficiunt, quo fit, ut inflāmatiō
augeatur, & natura magis debilitet. Et
hoc quidem ubi temperatior & artificia-
lis fuerit phlebotomia. Si verò acerrū-
tim, vel ad animi deliquiū vsq; fiat, ipdi-
ctis cauib. plurimum adferendum. Quippe hoc p̄sidio feruentis sanguinis
copia in maximis inflammationib. edu-
citur, & laborās phlegmone pars refrige-
rat. Quia vehementissimus aut doloribus
ideo sanguinis missio confert, qd sangui-
nis confluxū, dolorem rescindendo, inhi-
bet. Accedit, quod excretoria facultas
causam dolorem excitantem eicere pro-
perans, phlegmonem interdum excitet.
Quum n. primis suis conatib. nihil pro-
fecit, vehementius aggressa quod infe-
stat expellere, sanguinis aliquid ex su-
perpo-

perpositis partib. in afflicta simul exprimit, vt copiose lib. 13. metho. med. c. 3. Gal. ondit. Quopropter ne id accidar, sanguinē mittere expedit. Et hæc fuit intētio Gal. cōm. 23 lib. 1. aphor. vbi sic scriptum reliquit: In ardentissimis febribus si vsq; ad animi defectionem sanguis mittatur, statim totius corporis habitus refrigeratur, & febris extinguit. In maximis verò dolorib. nullū maius noui remediū, q̄ vsq; ad animi defectionem euacuare. Lege plura apud eundē lib. 9. meth. med. c. 4. & in lib. decuraturat. per sang. missionem. cap. 11. & Leonhartum Fuchium capit. 28. methodi perueniendi ad medicinam.

QVARTVM balneum: & maximē quidē *διαφορητικόν*, i. resolutiuum. Hoc enim, cū Galeno in lib. de utilitate respirationes c. 7. teste, spiritus ex toto corpore euacuet, adeoque vires debilitet, phlebotomiam impedit. Nam plurimū & repente euacuare periculosum est, inquit Hippocrates lib. 2. aph. 51.

Quintum, coitus post quē prohibet incisio venæ, qđ is corpus iādudum plus equo excalefecerit, vires deiecerit, ac debilitarit. Porro quo nā modo Venere vires dissoluantur, disertē admodū Gal. lib. 1. de semine. c. 15. his demonstrat verbis: Circa tps, inquit: concubitus, testes ex venis seminarium humorē, quantū
cuius

DE CONSERVANDA

eius in ipsis cōtinetur, trahunt. Est autē modicus hic, & toris similitudinē sanguini ammixtus, huius autē ille opus habeat. Violenter igitur eo, per testiculos utpote potentiori facultate praeditos quae venae sunt, detracto, venae ipsae rursus a suprapositis reuellant. haec verò rursus ab his quae deinceps sitae sunt, deinde haec rursus a vicinis, atque hoc fieri non cessat, donec ad omnem corporis particulam transumptio perueniat, adeo ut omnes totius animalis partes proprio alimento euacuentur. Reuellit namque semper id quod perfectè est euacuetum, ab eo quod plus habet, veluti violenter eripiens. Hoc igitur quum semper fiat, & omnia veluti in choro inter se mutuo participant, in tantum sanè omnia vasa ac partes totius animalis euacuari necesse est, donec fortissima ex omnibus pars expleatur. Neque verò solam seminariam humiditatem ab omnibus animalis partibus auferri contingeret hoc tempore, sed et spiritum vitalem. Nam & hic ex arteriis una cum seminali humiditate euacuatur. Quare nihil mirum est, immoderato coitu utentes imbecilliores reddi, à toto corpore utroque sincerissimo ablato, accedente insuper voluptate, quae ipsa per se sufficiens est vitalem firmitatem dissoluere, adeo ut iam quosdam ex nimia voluptate ac iucunditate mortuos esse constet. Quae omnia Marsilius Ficinus lib.

lib.1.de sanitate tuenda. c.7. ijs ē con-
firmat verbis. Vnereus, inquit, coitus, si
vel paululum vires excesserit subito ex-
haurit: spiritus præsertim subtiliores,
cerebrumq; debilitat: labefactat stoma-
chū atq; præcordia, quo malo nihil in-
genio aduersus esse pōt. Cur nam Hip-
pocrates coitum comitiali morbo simi-
lem iudicauit? nisi quia mentem, quæ sa-
era est, percellit, tantumq; ob est, vt
Auicēna in libro de animalibus dixe-
rit. Si quid spermatis suprà quàm na-
tura toleret, coitu profluat, obesse ma-
gis, q̃ si quadragies tantundē sanguinis
emanarit, vt nō iniuria prisci Musas atq;
Mineruam virgines esse voluerint. Plu-
ra de hoc lōge apud Galenum cap.86.
artis medicinalis. Paulum Aeginet.lib.
1.cap.35.& Aetium.lib.2.c.8.

Sextum, ætas vel maior vel minor
q̃ phlebotomia requirit: qualis est in-
fantæ, & senii. Horum oīum meminit
Auicēna.4.1.c.20.in eum fermē modū
scribens. Cauere debes a venæ sectione
in complexionē vehementis frigidita-
tis & in regionibus fortis frigiditatis, &
in hora fortis doloris, & post balneum
resolutiuum, & post coitum, & in ætate,
quæ est minor. 14. annis quantò plus po-
teris, & in ætate senem quantò magis
poteris: nisi in figura confusus fueris, &
insoliditate musculorū, & renarū am-
pliu

DE CONSERVAND A

plitudine, & earum repletionē, & colorum rubedine: hos nāq; ex adolescentibus & senibus phlebotomare audebis. Adolescentes in secūdum ordinem ad phlebotomandum paulatim prouehere debes cum pauca minutione.

Septimum, morbus prolixus: virtus enim tēporis tractu exoluta non tolerat venæ sectionē, vt quæ à morbo plus satis iam debilitata phlebotomia faciliè exhauriretur. Galenus de curan. rat. per sang. miss. c. 20. Idem Auicēn. et loco citato cōfirmat. In corporib. inquiēs, quæ prolixas perpeffa sunt aggritudines, abstinendum a venæ sectione, nisi sanguinis affuerit corruptio, quæ ad hoc te perducatur, quoniam tunc sanguinis sub tractione vteris.

Octauum, nimia potus repletio.

Nonū, largior cibi ingestio. sub qua inconcoctio siue crudas etiam comprehenditur: causa horum oīum est, vt ex Auicēna. 1. 1. doct. 6. c. 3. tolligitur, qđ tria sint materia attrahētia, loca, si inanita, membrorū caliditas, ac totius corporis habitus. Sanguis igitur si sic affectis mittetur, vene proprio & cōmode destitute nutrimento, qđ nondū in ventriculo ac hepate concoctum est, attraherent. Hoc itaq; in mēbra rapiū non corrigeretur. Siquidē actua concoctio, vt Galenus autor est, nō emēdat erratū
secun-

secundę, nec secunda primę. Atq; inter
in excrementorū copiam in corpore, ac
inde tandem ægritudines prouenire ne
cesse est. Tanto igit̃ tempore differenda
est phlebotomia, quātū satisfacere tum
ad eorum concoctionem, tum vt ex cre-
menta descendunt, videbitur.

Pręstiterit tñ in intemperantib. vino
fisq; , ac vētri gulęq; deditis, vt c. 6. lib.
de curan. rat. p. sang. mis. Gale. visum est,
à vene sectione in totum abstinere, vt
quos neq; purgatione, neque sanguinis
missione magnoperè adiuueris. Nā p. vi
te intemperantiā crudorū humorū co-
piā ocissimè colligūt: verūm his ne ma-
num quidē admouere tentandum est.
Quorsum. n. attinet, apud vulgum infā-
mare pręsidia, q̃ multis fuere saluti, Ga-
len. libr. 11. cap. 9. metho. meden.

Decimum, fragilitas, id est debilitas
virtutis, quippe sanguine misso virtus
semper ijs extremè concidit, nec po-
stea reuocari, colligique potest. Galen.
capit. 6. de curan. rat. per sang. misl. &
lib. 21. capit. 14. meth. meden.

Vndecimum, os ventriculi supra
modum sensile, sub quo imbecillium ē
comprehenditur, & quod amara bili
redundat, ob hæc enim multi in venę
sectione ante iustam vacationem per
initia statim animo desistunt.

Porro os vētriculi magno sensu præ-
ditum

X

ditum

DE CONSERVANDA

ditū esse, ex eo maximè conijcit inquit
 Auicenna, q̃ acria mordaciaq; citra of-
 fensionē non facile transglutiat. Imbe-
 cillitatē arguit deiecta cibi potusq; ap-
 petentia: Amaræ verò bilis redundantiā,
 oris amaritudo, nausæq; perseverāter,
 & bilis frequentiores vomitus ostendūt.
 Hæ itaq; indicationes à sanguinis sub-
 tractione dehortant̃. Siquidē humores
 venæ sectione exagitatis sic affectis ad os
 ventriculī haud rarò, ceu ad consuetū lo-
 cū cōfluunt: sed cū id membrū debilius
 iā sit, q̃ vt tali humorū cōfluxui resistat,
 multa oīno sanguinis missione contra-
 hūt mala. Et hæc vna causa est, cur multi
 ex ipsis animo linquant̃. Bilis namq; in
 stomachū refusa, morsu suo cor nōnun-
 quam ac cerebrum *ἐἰς οὐκὸν ἀθεῖα*. i.
 cōsensum, trahit syncopenq; parit, quā
 doque verò subitam etiam adfert mor-
 tem. Galenus libro. 9. cap. 5. metho. me-
 den. & Auicenna loco citato.

DYODECIMYMONAUSÆA: in hac. n.
 si sanguis mitteret̃, venæ ex haustæ pra-
 uā illā ac nauseosā ad se faciliè attrahe-
 rent materiam. Neque ob dictas solum
 causas, sed ob alias etiam non paucas à
 phlebotomia interdum abstinemus.

Ac primò quidem ob
 raensium fluxum. Quod certè Gale-
 nus lib. 9. c. 5. metho. meden. iis innuere
 verbis voluit. Si tpe, inquit, mittēdi san-
 guinis

guinis menses moueri cōtigerit, siue ēē
hæmorrhōis sit reclusa, si inspecto fluen-
tis impetus ipse satis fore videbit, q̄ so-
lus, qđ requiris, vacuet, naturæ rem oēm
permittes: sin minus, tm̄ ipse detrahēs,
quò ex coniunctis ambobus perficiatur,
qđ postulas. Nonnunq̄ in reuulsionis ēē
causa immodici sanguinis ē narib. vtero
fede, aut thorace, eruptionibus, venæ se-
ctione citissimè conspicuam adfert utilit̄
tatem. Deinde ob corporeæ constitutio-
nis raritatem, hoc est, humidam calidāq;
temperaturam. Eius. n. substantia celerri-
mè in ambientē dissipatur, alias in hali-
tū sensibilem, alias in perspirationes que
visum fugiant, sed ratione deprehendan-
tur. Itaq; ēē huius causa aut prorsus ve-
nam noq; secabimus, aut parum detrahe-
mus. Gal. lib. 9. 17. meth. meden.

Tertiò, ob lentorem, ac cruditatē hu-
morū. Hæc. n. venæ sectione augent̄. Vñ
in diutinis morbis sanguinis missione
vitendum non est: ne cruditas. s. augeat̄,
virtus debilitetur, & morbus eousque
producat̄, vt nequaquā postea curari
queas. Hinc præcept̄ Auicenna, vt in mor-
bis chronicis pharmacia venæ sectioni
præmittatur, & non contra, licet vtraque
opus habeant ægrotantes.

Cruditas porrò humorū duabs potis-
simum de causis accidere solet. Primum
quidem ob aggrauantem humorum co-

DE CONSERVANDA

piā: quæ innatū calorē velut suffocando
in tm̄ debilitat, vt ipsos euincere postea
nequeat. Et in hac phlebotomia vt̄ licet,
quemadmodū idipsum Alexander Tral-
lianus lib. 9. cap. 2. in curatione Anasaræ
iis cōfirmat uerbis. Oīum curatio a va-
cuatione incipienda est, sed Ascitis qui-
dem dicti, aut Tympaniæ a sola purga-
tione. Cui aut̄ Anasarca nomen est, ea
venæ sectionē interdum requirit vt̄ q̄ ex
sanguine frigido nascatur. Ac frigidita-
tis quidē rōne illa nō indiget, sed qm̄ co-
piæ detractio naturā leuat, ut hæc mino-
rem illā effectū facile superet, non alienū
sed rōni consentaneum est hic quoq; ve-
næ sectione vt̄. Videmus. n. quod ē ignis
externus, cum à lignis viridibus p̄p̄mo
dū extinguit̄, refocillat̄ rursus, si illa, quæ
ipsum suffocabant, auferant̄. Deinde ve-
rō ob caloris innati debilitatē, vt in ho-
minibus frigidæ naturæ, quales à diuti-
no morbo conualescentes cum primis
sunt & senes: his phlebotomia ex usu nō
est. Subtracto. n. sanguine, q̄ fomes nati-
ui caloris ac uitæ thesaurus est, necesse
est, vt corpus uehementius refrigeretur,
humorumq; cruditas augeat̄. Sanguinis
igitur r̄psis, vt humores cōcoquat & eu-
cat, relinquendus est. Quinetiam post cho-
leram diutinos uomitus, diarrhoiam me-
diam, vigilias, labores uehementiores, &
vno verbo, post oīa quæ corpus impen-
sius

sius calfaciunt, exiccantq;, ac vires dissol-
uunt, à uenæ sectione abstinendū, vt co-
piose admodum docet Rhazes li. 7. c. 21.
ad Almanf.

Quæ circa venæ sectionem obseruandæ.

Cap. XCVI.

HAec facienda tibi, quando uis
phlebotomari,
Vel quando minus, fueris uel quan-
do minutus.

Vnctio, siue lauacrum, & potus fa-
scia, motus,

Debent non fragili tibi singula mē-
te teneri.

Quinque in sanguinis missione obser-
uanda esse hoc loco traditur, & ex ipsis
alia quidē prius quā uena tundatur, quæ
dā interea dum sanguis emittitur, non-
nulla uerò eo iam subtracto.

Primum, vnctio alias. n. membrum in-
cidendæ uenæ oleo irrigatū fricamus, ut
tempore eius sanguis reddatur fluxilis.
Interdum ipsi etiam flebotomo, siue scal-
pello olei nonnihil allinimus, ut inflā-
tum dolorem mitiget. Quandoq; uero
& uulneri olei cuiuspiā parū illinimus,
quo nimirum cicatrice tardius obdu-
catur, humoresque in uenis relictī libe-
rius expirent, & mali fumi discutiātur.

X 3 Secundum,

DE CONSERVANDA

Secundum, potus: & præcipue quidē vini. Hoc. n. cum in ipsa sectione, si syncope obuenerit, tum post eam etiam ad boni sanguinis generationem, spirituumque recuperationem conuenientissimē exhibetur. Suprà c. 8. & 10.

Tertium, lauerū. i. balneū, quo certe per biduū aut trideū ante & post sanguinis missionem vti conceditur, nequaquā verò eodē die. Ante quidem in illis, quos crassorum humorum copia aggruari suspicio est. hoc. n. balneū incidit, mobilesq; facit, s. b. eandem ēt causam paululū dimoueri ante phlebotomiā cōuenit, & assumere nonnihil syrupi acetosi. Eodē quoq; tpe mēbrū incidēdæ uenæ fricādū est, ut humores ē propinquis venis ad locū sectioni destinatū alliciantur, & ad exitum properent. Post uero emissionem sanguinis valet ad humorū vaporūque reliquias discutiēdas. Verū eo super sedere in ipso die oportet: cutē. n. nimis reddit mollem, quo fit ut plagæ facillime cedat, quod non est citra periculū.

Quartum, fasciæ, hoc est, ligaturæ, ex pannis. s. lineis, easq; tam ante, q̃ post venę sectionem administrari oportet. Ante quidem, & ut inde venæ incrassescant, conspicuæq; magis fiant, & humores ad constitutum incisioni locū facilius proleſtentur. Post uerò, ad sistendum reprimēdumque fluxum.

Quintum,

Quintum, motio siue inambulatio, moderata nimirum ac tranquilla: eaq; & ante, & post venę incisionē vti conuenit ante quidē, vt humores dissoluātur, extenuenturq;: post verò ad dissipandas humorū reliquias. Ea hodie apud vulgū inualuit cōsuetudo, vt venę ieiuno ferē ac vacuo incidant stomacho: sed hoc ipsum doctorib. quibusdā minus probatur, vt quib. cōducibilius esse videat, vt ouum molliculū siue sorbile, cū haustulo vini prius exhibeatur, idq; circiter horā nonā, vel decimā ante meridiē, ac cōfestim deinde vena incidatur: Natura enim stomacho existent vacuo, ne alimento destituatur, sanguinē p̄tinacissimē retinet. Contra verò, pauculo, eoq; exigua mole plurimū nutriente, cuiusmodi vinū & oia sorbilia, cum primis habentur, ingesto cibo, eundem facillimē exire patitur.

Porro qđ ad diei, in quo sit venę sectio, tps attinet, sciendū sanguini mittedo conuenire maximē tps matutinū, sic tñ, vt nō p̄tinus excitis ē somno, sed horā vnā antea vigilantib. una secetur. Quibusdā ē postea q̄ rerū solitarū qđpiam obierūt, siue ludo literario, siue in officinis, siue in foro, siue in edibus, sanguinem auferre expedit. Aegris aut nullum est venę sectionis p̄scriptū tps. q̄ obrem nec per noctē sanguinem mittere ijs, si

X 4 morbus

DE CONSERVANDA
morbus sic expetat vercaris. Sic Galen.
in lib. de curan. rat per sang. miss. c. 11.
& 20. & in p̄sagio experientia com-
probato cap. 4.

ANNOTATIVNCVLA.
Vt vocem phlebotomiam versus fe-
rant, geminato vbiq; bb. phleboto-
miam in hoc opere legere oportet.

¶ De quibusdam phlebotomiæ effe-
ctibus. Cap. XC VII.

EXhilarat tristes, iratos placat a-
mantes.

Ne sint amantes, phlebotomia fa-
cit.

Hic tres phlebotomiæ referuntur ef-
fectus.

Primus, quòd contristatos exhilaret,
ac lætos reddat.

Secundus, quòd animos iratorū pla-
cet, reconcilietque. Ac utriusq; quidem
causa est, q̄ hæc maximè fiat, cū sangui-
ni admisceat multū flauæ bilis, illa uerò
cū multum melancholiæ, sed horum
humorum uterq; unà cum sanguine p̄
phlebotomiam educitur, ergo &c.

Tertius, quod præcaueat, ne amantes
ob rabidos quosdam appetitus ad insa-
niam adigantur humores enim à capi-
te ad partes subiectas reuellens expellit.

Ob

Ob quinque porrò causas venæ sectio
adhiberi solet. Quarum una tm̄ directā
est, reliquæ verò omnes indirectę.

Directa sanè adhibetur sanguinis ua-
cuandi causa: sed cū is utilis sit naturæ
probè hanc administrari conuenit, sic vt
q̄ inutile naturæ sit emittat. Fit autem
sanguis naturę inutilis bifariā, vel cū
propriā qualitātē ad unguē non seruat,
nec amplius nutrire sicut prius, cum vti-
lis esset pōt, vel ita multitudine creuit, vt
aut vires premat, aut tū venas, tum arte-
rias, vel distēdat, uel findat, vel obstruat.
Ac in his quidem missio sanguinis utilis
est, ceu vacuantium præsidiōrū una. Dif-
ferenter tm̄ adhibēda est: siquidē in san-
guinis multitudine copiose detrahē,
in aliquis verò pauca uacuatione uti o-
portet: Hinc est, quod lib. 9. c. 10. metho-
meden. Galenus in eū propè modum scri-
ptum reliquerit: Si sanguis vitiosus in
corpore fuerit, paulatim qđ uitiosum
est uacuare oportet, & paulatim inuicē
qđ salubre est, pro eo reponere. Vocant
medici eiusmodi uitiosi succi curationē.
Græcè epicrasin. Cui scribit Alexander
etiam Trallianus lib. 6. cap. 2. iis verbis:
At hoc non una vice faciendum est, ne
uires deiciantur. Etenim quamuis id
quod vacuatur, recrementitium est, tm̄
uniuersa ac subita mutatione magis of-
fendit. Satiùs igitur est paulatim & rutò

X s euacua-

DE CONSERVANDA

euacuare, q̄ festinando perturbandoque vnā cum morbo ēt ægrū ē medio tollere. Atq; hīc certē libet, q̄ peruerse phlebotomia abutantur, qui uitiosum sanguinē studiose auferunt tā diu, dū bonus effluere cœperit: cū vnīuersus fortē sanguis citins erupturus, sit, q̄ bonus appareat. Paucā igitur esse decet, &, vt Galen. præcipit, in ei⁹ modi casibus ante venæ incisionē *πικρὰ τε* utendū est, hoc est, ci bus exhibendus est probū generans sanguinē: quo nimirū in vitiosi locū bonus succedat: ac paulò post sanguis extrahendus est modicus. Et quidē directa dicitur phlebotomia: q̄ p se fiat, ad euacuationē illius, qđ per se venę sectione euacuari dēt, nēpē ad multitudinis humorū, siue sanguinis euacuationē: principaliter tñ, secundū qđ cū eo sunt alii humores.

Reliquę. 4. dicuntur indirectæ, & administrantur vt humorum vehementiorem impetum ad diuersam reuocēt partem, uel ad latera deriuent.

Prima adhibetur ob magnitudinem morbi, siue uehementiorem apostematis cuiuspiam inflammationē. Nā in apostemate uehementis inflammationis, ī febribus, & dolorib. maximis, nō inuenitur excellentius remedium, quā sectio uenę teste Gale. lib. 1. aph. commen. 23.

Secunda, ut materia alliciatur ad locum, per quem euacuanda est: unde in mensum

mensum atque hæmorrhoidon suppressione saphena aperienda est, quemadmodū in libro de curan. rat. per sang. missio. capit. 9. in hunc scribens modum Galenus testatur: Plenitudines à suppressis mensibus ortas omnino per crura euacuabis, siue venā secare oporteat, siue scarificare. Sectæ. n. in cubito venæ mulierū reuellere purgatione assolēt.

TERTIA, vt humores deriuentur ad partem appositam loco, ad quem sua sponte rapiuntur: & hoc quidem vt materia è membro, in quod confer-tim ingruit, auocetur, reuellaturque, & propterea in immoderatiore mensum fluxu secamus basilicam. i. interiorē cubiti venā, quæ hepatitis etiam vocatur, & reuulsa materia ad locum oppositum à fluxu suo diuertatur.

QUARTA, vt portiuncula materię quapiam per venæ incisionem euacuata, natura residuum euincere valeat. Atque ita tandē venā incidere conuenit, vbi repletio in corpore fuerit, ne generetur apostema, virtute scilicet imbecilliore existente, quàm vt vniuersam illam humorum redundantiam simul moderetur ac regat. Ideo portiunculam eius emittimus, ne ob naturę impotentiam imbecillitatemq; in debilior es partes ingruens, inibi abscessus, aut tumores præter naturam excitet.

DE CONSERVANDA

De Scissuræ quantitate. Cap. XCVIII.

FAc plagam largā mediocriter,
vt cito fumus

Exeat vberius, liberiusque cruor.

Hic unicum habetur præceptum de fissuræ quātitate in uenæ sectione, nempe ut ea mediocriter sit ampla: quo nimirum crassior sanguis ac tumi liberius excant. Fissura. n. stricta existēte tenuior sanguis duntaxat effluit, crasso intus remanente. Vbi hoc sciendum, quod in uenæ sectione aliquando amplum, nonnunquā uerò arctū infligere uulnus oporteat. Et amplum quidē tribus maximē de causis. Primò cum humores sunt crassi, & crassior sanguis educendus est, ut facilius exire queat. Hinc melancholicis ēt amplum infligendum est. Secundo, ob temporis ac regionis frigiditatem, per eam n. humores crassescunt: quare per hyemem, sic necessitate iubente, amplo potius utendum est uulnere. Tertiò, ob redundantiam humorum, qui melius certē amplo quam arcto euacuātur uulnere. Contra uerò arctum uulnus magis conuenit, cum uirtus imbecilla est, n. s. immodicē spiritus excernantur, & calor innatus extra modum debilitetur. Eadē habenda est ratio in calido tempore, & cum sanguis subtilis ac tenuis euacuatur.

Quæ

¶ *Quæ in uenæ sectione consideranda.*

Caput XCIX.

Sanguine subtracto, sex horis est
vigilandum,

Ne somni fumus lædat sensibile
corpus.

Ne neruum lædas, non sit tibi
plaga profunda.

Sanguine purgatus, nec carpas pro
tinus escas.

Tria in uenæ sectione consideranda
esse, hoc in loco traditur.

Primum, ut is, cui uena secta est, non *Somnus.*
dormiat illico post phlebotomiam, nisi
sex ad minus horæ præterierint, ne fumus
scilicet, quos somnus efficit, sursum ad
caput euecti, cerebrum offendant. Pos-
sunt tamen & aliæ adsignari causæ. Ac
prima quidem, ne ager uertendo sese
inter dormiendum supra membrum
uoluatur, in quo uena secta est, ita-
que læsionem percipiat. Secunda, ne
inter dormiendum humores transfluât
in partem exscalpelli ictu dolentem, in
ibiq; apostema generent. Siquidem par-
tes dolentes, ut capite 95. artis medicina-
lis, & in libro de curan. ratio. per sang.
miss. cap. 7. Galen. asserit, natura solent
fluxionem suscipere, & præcipuè qui-
dem in somno. Auicenna uerò hanc
adfert

DE CONSERVANDA

adfert causam, nempe quæ ex dormitione phlebotomiæ propinqua, plerumque accidat in mēbris contractio. Dū.n.huc & il luc inordinato atque inopinato volunt. reuoluunturque; motu, fasciæ dissolunt, quo fit, ut resectæ, & adhuc à recenti sectione hiantes plagæ immodicam nonnunquam sanguinis vim inscientibus effundant: quæ, quæ sit vitæ discrimini cōiunctū, nemo est qui ignorat. Adhuc fumida quoque excrementa per somnum intro rursus ad principalia reuocantur membra, Quinetiam spiritus, sanguis, & calor venæ sectione ad exteriora plectati, somno ad centrum retrahuntur, atque ita certè haud rarò, cū ob venæ sectionē excitatam cōmotionē, tū somni quoque retractionem, ebullitio in humoribus cōtingit, ac inde febris tandē accenditur. Satis igitur liquet, confestim à venæ sectione non esse dormiendū, præsertim si inter ea nihil dū cibi ingestū fuerit, quæ si verò à cibi sumptione in vnā atque alteram horā, imo & in plussculas (si ita patitur animus) somno indulgeatur, nihil, aut parum admodū offendit. Siquidem exagitatio humorum tanto tempore spacio ad plenum contrahi, sedarique potest. Satis autem fuerit à somno abstinere, aut certè, si qua necessitas dormire vīno cogat, quæ breuissimo uti somno, adhibita semper cautione quadā, ne discinctæ fasciæ egro-
tan

rantes in vite discrimen adducant. Nonnulli hanc quoq; adsignāt causam, nēpe q̄ materia per somnum crascescat, contractioq; in membris eueniat, periēde atq; in quartanæ typo ob materiæ crassitiem frigiditatemq; solet. Tum nerui præterea atq; lacerti frigidi sunt: fumus igitur ad ipsos perlatus in somno, in quo calor naturalis totus in profundum corporis retrahitur, crascescit simul & refrigeratur, qui sic refrigeratus & crassior effectus, frigiditatem quoq; & crassitiē, siue contractionem cum membris communicat. Simile nanq; a simili facile afficitur. Et hæc quidem de somno phlebotomiæ propinquo, & non de remotiore intelligenda veniunt.

Secundum, ne uenæ sector profundā nimis incutiat plagam, ita ut scalpello neruum, aut arteriā uenæ iunctam attingat. Nerui. n. punctura ob sentiendi præstantiam, ob idq; quod cum principio pars hæc continuitatem habet, promptè dolorem accertet, quē necessario comitatur humorum defluxio, hanc excipit phlegmone, quam ex necessitate deinde non solum quidem puncti nerui, sed totius instrumenti consequitur conclusio, & inde acerbissima tandem mors, uel ad minus membri, utpote brachii, aut digiti, &c. amissio. Quod Cornelius Celsus li. 2. c. 10. iis etiā uerbis significare uoluit.

Iuncta

DE CONSERVANDA

Iuncta est, inquit, uena arteriis, his nervi. Ita si neruum scalpellus attingit, sequitur neruorum distentio, ea quae hominem crudeliter consumit Lege Galenum ca. 92. artis med. & lib. 1. c. 2. de motu musculorum & lib. 6. c. 2. meth. medendi. Porro ex arteriae punctura fluxus sequitur sanguinis arterialis difficillimae curationis.

Tertium, ne is cui vena secta est protinus a missione sanguinis cibum sumat, sed expectet dum humorum exagitatio sedetur, ne cibus nondum concoctus ad subueniendum membro laeso cum sanguine simul attrahatur. De hoc Gal. li. 4. c. 20. de sanit. tuenda.

¶ Qua post Phlebotomiam vitanda.

Caput C.

OMnia de lacte uitabis rite minutus.

Et vitet potum phlebotomatus homo.

Frigida vitabit, quia sunt inimica minutis,

Interdictus eritque minutis nubilus aer.

Spiritus exultatq; minutis luce per auras,

Omnibus apta quies, & motus saepe nocius.

Hic

Hic quinq; ab incisa modò vena cauenda esse præcipitur.

PRIMUM, Lac & lacticinia oïa. Si *Lacticinia.* quidem ex humorib. venæ sectione agitatatis ac cōmotis sæpè in ventriculū nō nihil transfluit. Lac igitur quod per se alioqui corruptioni obnoxiiū est, sumptū, dictisq; humorib. admistum; facillimè oïno & corrupitur, & dulcedinis rōne in concoctum ac crudum ab inanis venis attrahitur. Suprà c. 7.

Secundum, Potus: quippe qui & ipse *Potus.* pari modo in concoctus facilè ab iisdem abripiatur. Suprà c. 95.

Tertium, frigida oïa, tam intrò sumenda, q̄ foris admouenda. Eusmodi aut cū primis sunt, alimenta frigidiora, potus frigidus, balnea frigida, ambientis nos aeris frigiditas, vestiū exilitas, super petram nudā sessio, capitis ac pedū frigiditas. Hinc. n. corpus, calore nimirū inato, plus satis iā venę sectiōe imminuto, p̄ter modum refrigeraretur. *Frigida.*

Quartum, ne ijs, cui vena secta est, *Nebula.* versetur siue ambulet in aere turbido ac nebuloso. Hic. n. est qui, vt suprà c. 14. ostēdimus, sanguinem melancholī cum efficeus, animā contristat. Sed versetur potius incedatq; in aere lucido, claro, atq; sereno. Inde. n. spūs recreantur oēs, & iucundissima quadā voluptate distracti ad similem protenditur.

Quin

DE CONSERVANDA

Quies Quintum, vt idem temperatam ample-
ctatur quietem, motionemque uiter.
Hæc.n. humores uenę sectione agitados
magis adhuc commouet, & uites usque
quaque debilitat: illa uerò commotio-
nem contrahit ac sedat.

Sunt qui tradant, canendum ēt esse à
salitorum piscium usu postquā uena ali
cui incisa est: ἀλφούστε γὰρ πολλὰ κίς
καὶ ψάρια ἀπορυνῶσιν, id est, utiligi-
nes enim & scabiē sæpenumero gignūt.
Simeon Sethi in Synt.de piscibus.

*Quibus morbis & ætatibus phlebotomiæ cō-
ueniat. & quantum sanguinis quoque
tempore detrahendum. Ca. CI.*

Pincipio minuas in acutis, per-
peracutis,
Ætatis mediæ multum de sangui-
ne tolle.

Sir puer atq; senex, tollet vterque
parum,

Ver tollat duplum; reliquum tem-
pus tibi simplum.

Quatuor phlebotomiæ præcepta hoc
loco traduntur.

P R I M U M, vt in principio acutorū
& peracutorum mēbrorum vena incida-
tur: pro cuius pleniore intelligentia,
sciendum initio, peracutum morbū esse
dupli-